

Ronde 4

Hilde Van Cauteren
Auteur en schrijfdocent
Contact: hildevc@gmail.com

Creatief schrijven als opstap naar literatuur en leesplezier**1. Inleiding**

Krijg je als docent Nederlands je leerlingen nog amper overtuigd om een boek te lezen? Misschien moet je eens een omweg proberen. Via speelse en creatieve schrijfoefeningen kan je leerlingen laten proeven van schrijven en van literatuur. Met behulp van laagdrempelige schrijfoefeningen ontdekken leerlingen de bouwstenen van de literatuur, middelen om een verhaal op te bouwen en sleutels om poëzie te begrijpen. In deze zeer praktische sessie krijg je verschillende voorbeelden van creatieve schrijfoefeningen en tips om die oefeningen in de les te gebruiken.

Een les creatief schrijven is nooit tijdverlies. Je sluit immers aan bij heel wat eindtermen rond lezen, spreken, interactie, schrijven, luisteren en inzicht in ons taalsysteem. Tussen de schrijfoefeningen door wordt regelmatig de link gelegd naar literaire teksten. Bovendien is er aandacht voor het verwoorden van de beleving, gedachten en gevoelens bij het lezen of het beluisteren van teksten. Met een les vol schrijfplezier bouw je een brug naar het lezen van goede (jeugd)literatuur.

Daarnaast bieden lessen creatief schrijven (en het lezen van literatuur, uiteraard) ook heel wat andere voordelen. Voor lessen aardrijkskunde en geschiedenis is goed inzicht in bronteksten cruciaal, en lessen creatief schrijven kunnen ook een ondersteuning zijn bij het formuleren van eigen antwoorden en teksten. Leerlingen leren actief hun gedachten ordenen, wat bij elk vak van pas komt. Ze leren zelf iets te maken/iets te produceren in plaats van enkel maar te scrollen/te consumeren. Daardoor leren ze de waarde van een goed verhaal of product waarderen.

Door creatief te schrijven en literatuur te lezen, komen leerlingen ook in contact met hun eigen gevoelswereld. Schrijven kan een manier zijn om zichzelf en de andere te leren kennen en empathie voor de andere te ontwikkelen. Kunst en creativiteit in het algemeen zijn geen 'leuke aardigheidjes' voor de opendeurdag. Het is wat jongeren tot mens maakt. Het is iets wat ze nodig hebben in het leven, bij tegenslag, eenzaamheid, verlies, liefde, enz.

2. Een les creatief schrijven

Net zoals een sportleraar de les begint met oefeningen om de spieren op te warmen, begin je een schrijfles met het opwarmen van de 'schrijfspieren'. Van het verzinnen van excuses voor te laat komen tot het laten spreken van voorwerpen, met een of twee korte, speelse oefeningen neem je alle drempels weg die leerlingen kunnen ervaren wanneer ze zelf gaan schrijven. Bij elke oefening worden een aantal resultaten voorgelezen en is er tijd voor korte, opbouwende feedback.

Na de opwarmingsoefeningen wordt er gewerkt met de bouwstenen van een verhaal. Met twee 'p's' (personages en problemen) kom je al een heel eind. Zo zijn er diverse creatieve oefeningen om snel een of meerdere personages te bedenken. Ook leerlingen die beweren dat ze geen fantasie hebben, kunnen hiermee aan de slag, en eens een personage er staat, is de stap naar het schrijven van een verhaal snel gezet. Ook voor de tweede 'p', het probleem of conflict, zijn heel wat praktische oefeningen voorhanden die snel resultaat geven.

Uiteraard kan je ook een les creatief schrijven opbouwen rond poëzie. Oefeningen rond metaforen kunnen een eerste sleutel zijn voor het lezen, begrijpen en appreciëren van gedichten. En om jezelf te leren kennen, uit te drukken, in dialoog te gaan met de ander, enz.

Tussen de schrijfoefeningen door voorzie je (voor)leesmomenten met goedgekozen tekstfragmenten. Na een creatieve schrijfoefening gaan leerlingen de teksten vaak met meer aandacht lezen of beluisteren. Ze kunnen dan immers de link leggen tussen hun eigen schrijfwerk en dat van de auteur. Naast oefeningen rond personages en plot, zijn er ook schrijfoefeningen rond ruimte en tijd, zintuiglijk schrijven en bijvoorbeeld het befaamde principe *'show, don't tell'*. Creatief schrijven is niet enkel een kwestie van talent, het is niet iets wat je nu eenmaal kan of niet kan. Leg gerust de link naar sporten of andere beroepen. Alles kan aangeleerd en geoefend worden.

Het is fijn als een les creatief schrijven resulteert in een product, zoals een afgewerkt gedicht, een kort verhaal, een voorstelling, enz., maar het schrijfproces en schrijfplezier zijn minstens even belangrijk. Spelling en grammatica blijven uiteraard belangrijk, maar zijn niet het eerste criterium bij het geven van feedback op creatieve schrijfoefeningen. Punten zouden een randverschijnsel moeten zijn wanneer het om creatief schrijven gaat.

Hierbij alvast vier algemeen geldende tips bij elke les creatief schrijven:

1. Werk met tastbare elementen, foto's, voorwerpen, enz.
2. Zorg altijd voor de aanwezigheid van fysieke boeken.
3. Zorg voor beweging.
4. Lees voor!

3. Een traject creatief schrijven

Eind 2021 ging, onder coördinatie van Literatuur Vlaanderen, een meerjarig pilootproject voor auteursresidenties in het secundair onderwijs van start. In het schooljaar 2022-2023 ging Literatuur Vlaanderen aan de slag met twintig auteurs en scholen, en in het daaropvolgende schooljaar met dertig auteurs in evenveel scholen. In tien sessies werkte een auteur met een vaste klas (met leerlingen vanaf vijftien jaar, die zelden lezen als het niet moet) rond schrijven en lezen. In elke residentie werd toegewerkt naar een tastbaar resultaat: een bundel met kortverhalen, een dichtbundel, een voorstelling, een podcast, enz. Auteurs die deelnamen aan zo'n traject geven vanaf het schooljaar 2023-2024 lezingen over hun ervaringen met de auteursresidentie aan groepen leraren of studenten in de lerarenopleiding. Uit het traject met de auteursresidenties is een praktische gids ontstaan, samengesteld door Literatuur Vlaanderen: 'Creatief schrijven op school'.

Uiteraard kan een school of een leerkracht ook zelf een dergelijk traject opzetten, al dan niet in samenwerking met een auteur, bijvoorbeeld in het kader van 'een dynamo-PROJECT' (zie: <https://www.cultuurkuur.be/dynamoproject>). Een tastbaar product (boek, bundel, voorstelling, Instagram-account) verhoogt de motivatie en waarde van een traject.

4. Verloop van de sessie

Tijdens de sessie op de HSN-conferentie krijg je veel praktische oefeningen, methodieken, *tools* en enthousiasme aangereikt om een of meerdere lessen creatief schrijven te geven. Er wordt veel materiaal getoond en een aantal oefeningen kan je zelf uittesten. Bovendien krijg je tips voor het opzetten van een langdurig traject rond literatuur en schrijven, en om te werken aan een beter leesklimaat op je school.

Referenties

Auteurslezingen.be (2024). 'Een stap terug zetten om vooruit te komen. Verslag van een auteursresidentie'. Online raadpleegbaar op: <https://www.auteurslezingen.be/een-stap-terugzetten-om-vooruit-te-komen>.

Literatuur Vlaanderen (2024). 'Creatief schrijven op school'. Online raadpleegbaar op: <https://www.literatuurvlaanderen.be/nieuws/creatief-schrijven-op-school>.

Van Cauteren, H. (2024). 'Aanbod scholen'. Online raadpleegbaar op: <https://hilde-vancauteren.com/lezingen>.

Vlaamse overheid (2024). 'Breng met dynamoPROJECT een kunstenaar in je klas'. Online raadpleegbaar op: <https://www.cultuurkuur.be/dynamoproject>.
